

W gąszczu terminologii świadczeń dla rodzin z dziećmi i prób jej przekładu na język niemiecki

Magdalena Łomzik

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

magdalena.lomzik@up.krakow.pl

Streszczenie

Dzięki polskiej polityce prorodzinnej rodziny z dziećmi mogą obecnie liczyć na większe wsparcie finansowe niż jeszcze parę lat wcześniej. Albowiem pulę świadczeń obejmującą dotychczas przyznawany zasiłek rodzinny z dodatkami powiększono o świadczenie rodzicielskie, wychowawcze oraz świadczenie „Dobry start”. Nazwy nowo wprowadzonych świadczeń przyczyniły się jednak do chaosu terminologicznego ze względu na mnogość różnych świadczeń i ich podobne nazewnictwo, co może utrudniać nie tylko komunikację obywatela z urzędami, lecz również pracę tłumacza. W artykule przeanalizowano niemieckie ekwiwalenty polskich nazw świadczeń dla rodzin z dziećmi, które opublikowano na stronie Komisji Europejskiej oraz partnerstwa transgranicznego EURES-TriRegio. Na podstawie oceny poprawności zaproponowanych ekwiwalentów w odniesieniu do niemieckich i austriackich świadczeń podjęto próbę podsumowania problemów występujących w przekładzie tych nazw.

Słowa kluczowe: przekład prawny, prawo rodzinne, tłumaczenia urzędowe

Abstract

Among the plethora of terms for family welfare benefits and attempts to translate them into German

Thanks to the Polish pro-family policy, families with children can now count on more financial support than a few years ago. The pool of benefits covering the so-far granted child benefit with allowances has been increased by the parental allowance, upbringing allowance and the ‘Good Start’ allowance. The names of newly introduced services have, however, contributed to terminological chaos due to the multitude of different services and their similar terminology. This terminological chaos can hinder not only the communication of the citizen with the authorities, but also the work of the translator. The article analyses the equivalents of Polish names of benefits for family with children into German, which were published on the website of the European Commission and the cross-border partnership EURES-TriRegio. Based on the assessment of the correctness of the proposed equivalents with regard to the benefits granted in Germany and Austria, an attempt was made to summarise the problems occurring in the translation of these names.

Keywords: legal translation, family law, official translation

1. Wstęp

W ramach polityki prorodzinnej w ostatnich latach w Polsce znacznie rozszerzono program wsparcia dla rodzin z dziećmi¹, m.in. wprowadzając nowe świadczenia takie jak np. *świadczenie rodzicielskie*, *świadczenie wychowawcze* oraz *świadczenie „Dobry start”*². Wprowadzenie nowych świadczeń z jednoczesnym pozostawieniem dotychczasowych przyczyniło się jednak do powstania chaosu terminologicznego, który może prowadzić nie tylko do problemów w komunikacji obywatela z urzędami, lecz również w pracy tłumacza. Celem niniejszego artykułu jest omówienie możliwych problemów tłumaczeniowych, z którymi musi zmierzyć się tłumacz przy przekładzie nazw polskich świadczeń dla rodzin z dziećmi na język niemiecki, w oparciu o analizę translatów pochodzących ze strony Komisji Europejskiej oraz partnerstwa transgranicznego EURES-TriRegio. W związku z deskryptywnym charakterem badania zawarte w artykule uwagi i wnioski mają na celu uwrażliwienie tłumaczy na ewentualne konsekwencje wyboru danego ekwiwalentu oraz wskazanie na przyczyny występowania problemów podczas tłumaczenia tej terminologii.

2. Tłumaczenie nazw świadczeń a przekład prawny

Świadczenia dla rodzin z dziećmi zdefiniowane są w poszczególnych ustawach, zarówno w Polsce, jak i w krajach niemieckojęzycznych. Przekład przepisów prawnych, określany jako przekład prawny, cechuje się według Jopek-Bosiackiej (2006: 232) wyjątkową trudnością i skalą analizy tekstów prawnych ze względu na częstą nieprzystawalność systemów prawnych i szczególne reguły wykładni tekstów. De Groot (2002: 223) opisuje komparastykę prawniczą w odniesieniu do tłumaczenia terminologii jako proces złożony z dwóch etapów: ustalenie

¹ W niniejszym artykule przyjęto określenie *świadczenia dla rodzin z dziećmi* jako hiperonim dla różnego rodzaju świadczeń i zasiłków, z których mogą skorzystać rodzice, aby uzyskać wsparcie finansowe na pokrycie kosztów utrzymania i wychowania dzieci. Za przyjęciem tego określenia jako hiperonimu przemawia brak wyrazu nadrzędnego dla wszystkich świadczeń – w polskich przepisach występuje termin *świadczenia rodzinne*, który co prawda jest terminem szerokim obejmującym zarówno właściwe świadczenia rodzinne, jak również świadczenia opiekuńcze i rodzicielskie, nie ujmując on jednak wszystkich świadczeń, np. świadczenia wychowawczego. W celu ułatwienia opisu niemieckojęzycznych świadczeń dla rodzin z dziećmi rzeczownik *świadczenia* traktowany jest w niniejszym artykule jako hiperonim zarówno dla świadczeń, jak i zasiłków, mimo iż zgodnie z definicją SJP *świadczenie* jest obowiązkiem wykonania lub świadczenia czegoś, natomiast *zasiłek* to świadczenie pieniężne dla osób w trudnej sytuacji finansowej [pobrane z: www.sjp.pwn.pl. Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

² Informacje dotyczące wszystkich form wsparcia dla rodzin z dziećmi w Polsce znajdują się na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej [pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/co-robimy-wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi?page=1>. Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

znaczenia terminu do przetłumaczenia w systemie prawnym języka źródłowego, a następnie wyszukanie w systemie prawnym języka docelowego terminu, którego znaczenie odpowiada terminowi z języka źródłowego³. Pieńkos (2003: 108 i nast.) jest zdania, że w przypadku tłumaczenia tekstów prawnych można wskazać na trzy najczęściej występujące grupy terminów: 1) terminy, które mają ekwiwalent semantyczny, 2) terminy, dla których można znaleźć ekwiwalent funkcjonalny oraz 3) terminy rzeczywiście nieprzekładalne. Badacz wskazuje na bardzo częste tłumaczenie terminów prawnych przy pomocy ekwiwalencji funkcjonalnej, przy czym ekwiwalent funkcjonalny może zostać zastosowany tylko wtedy, gdy nie będzie mylący. W innym przypadku Pieńkos zaleca użycie ekwiwalentu neutralnego, przy pomocy którego możliwe jest przekazanie treści terminu źródłowego bez wprowadzania w błąd co do podobieństwa instytucji z kraju języka wyjściowego i docelowego. Ponadto wskazuje on również na często stosowane w praktyce przekładowej użycie ekwiwalentów opisowych o treści neutralnej i użyteczność wyjaśnień, komentarzy i definicji. Natomiast jako niepożądane techniki tłumaczenia tekstów legislacyjnych badacz podaje zapożyczenia terminologiczne, naturalizację terminów, dosłowne odpowiedniki i ekwiwalenty zorientowane na język wyjściowy. Jako największą trudność w tłumaczeniu tekstów prawnych Pieńkos traktuje terminy nieprzekładalne. Kubacki (2012: 170 i nast.) podsumowując opisane w literaturze sposoby postępowania z terminami bezekwiwalentnymi, czyli terminami określający byt, który istnieje w systemie prawnym języka źródłowego, ale nie występuje w systemie prawnym języka docelowego, podaje następujące techniki tłumaczenia:

- zapożyczenie – egzotyka, zapożyczenie naturalizowane, hybryda i kalka,
- ekwiwalent konotatywny – ekwiwalent zorientowany na język docelowy,
- ekwiwalent denotatywny – ekwiwalent zorientowany na język źródłowy,
- neologizm – utworzenie nowego terminu, który nie jest znany w języku docelowym,
- ekwiwalent opisowy – umieszczenie definicji terminu w nawiasie lub przypisie,
- ekwiwalent poszerzający – termin o szerszym znaczeniu w języku docelowym niż w języku źródłowym,
- ekwiwalent zawężający – termin o węższym znaczeniu w języku docelowym niż w języku źródłowym,
- ekwiwalent łaciński – zastosowanie łacińskiego słowa lub zwrotu, które stosowane są zarówno w języku źródłowym, jak i docelowym,

³ Odnośnie do roli komparatyki prawniczej w procesie tłumaczenia tekstów prawnych i prawniczych zob. np. Sandrini 1996, Arntz 1999 czy Pommer 2006.

- ekwiwalent frazeologiczny – termin, który jest dostosowany do zasad języka docelowego w odniesieniu do łączliwości leksykalnej,
- zastosowanie dwóch terminów w języku docelowym dla jednego terminu z języka źródłowego, jeżeli termin w języku źródłowym odnosi się do dwóch denotatów w języku docelowym i albo nie można ustalić, o który denotat chodzi, albo termin w języku źródłowym obejmuje w danym kontekście obydwie denotaty.

3. System świadczeń dla rodzin z dziećmi w Polsce i krajach niemieckojęzycznych

Nie ulega wątpliwości, że tłumacz musi posiadać szeroką wiedzę z różnych zakresów, m.in. także dotyczącą instytucji krajowych i kraju języka docelowego (por. np. Pieńkos 2003: 348, Hejwowski 2004: 153 i nast.), w związku z tym poniżej przedstawiono krótką charakterystykę polskich, niemieckich i austriackich świadczeń dla rodzin z dziećmi.

3.1. Polskie świadczenia⁴

Zgodnie z polskimi przepisami⁵ do świadczeń rodzinnych zalicza się zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego, świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne, zapomogę i świadczenia wypłacane przez gminy na podstawie art. 22a i 22b, jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka i świadczenie rodzicielskie.

Zasiłek rodzinny jest świadczeniem mającym pokryć koszty utrzymania dziecka i przysługuje na dziecko, które nie ukończyło 18 lub 21 r.ż. w przypadku kontynuowania nauki w szkole przez zdrowe dzieci lub 24 r.ż. w przypadku dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu co najmniej umiarkowanym. Warunkiem uzyskania zasiłku rodzinnego w pełnej kwocie jest wykazanie dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się w wysokości nieprzekraczającej 674,00 zł na osobę⁶ lub 764,00 zł w przypadku dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności. Przy przekroczeniu powyższego kryterium dochodowego

⁴ Szczegółowe informacje na temat świadczeń dla rodzin z dziećmi w Polsce znajdują się na stronie <https://www.gov.pl/web/rodzina/wiadczenia-rodzinne> [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

⁵ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. 2003 nr 228 poz. 2255).

⁶ Obowiązującą od 01.11.2018 wysokość zasiłków podano na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna.

może zostać przyznany jedynie zasiłek stanowiący różnicę pomiędzy łączną kwotą zasiłków rodzinnych z dodatkami a kwotą, która przekracza wyznaczony próg dochodu. Wysokość zasiłku rodzinnego uzależniona jest od wieku dziecka i wynosi od 95,00 zł do 135,00 zł miesięcznie na dziecko. Osoby pobierające zasiłek rodzinny mogą ubiegać się również o **dodatki do zasiłku rodzinnego**. Na trzecie i kolejne dziecko przysługuje **dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej** w wysokości 95,00 zł miesięcznie. Ponadto przewidziany jest również jednorazowy **dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego** w wysokości 100 zł na każde dziecko w wieku szkolnym lub podlegające pod obowiązek przygotowania przedszkolnego oraz **dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania** w wysokości 113,00 zł lub 69,00 zł miesięcznie w zależności od tego, czy dziecko zamieszka w miejscowości, w której znajduje się szkoła, czy tylko będzie do niej codziennie dojeżdżało. Natomiast rodzice dzieci niepełnosprawnych mogą skorzystać z **dodatku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka**. Ponadto dla rodziców, którzy całkowicie lub częściowo zrezygnują z wykonywania pracy zawodowej ze względu na sprawowanie osobistej opieki na dzieckiem ustawa przewiduje **dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego** (tzw. zasiłek wychowawczy) w wysokości 400,00 zł miesięcznie, wypłacany przez maksymalnie 24 lub 36 miesięcy kalendarzowych w przypadku dzieci urodzonych z ciąż mnogich lub 72 miesiące kalendarzowe w przypadku opieki na dzieckiem z niepełnosprawnością w stopniu co najmniej umiarkowanym. O **dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka** mogą ubiegać się osoby samotnie wychowujące dziecko (matka, ojciec lub opiekun prawny/faktyczny), jeżeli drugi rodzic nie żyje, ojciec jest nieznany lub powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego zostało oddalone.

Kolejnym z dodatków do zasiłku rodzinnego jest **dodatek z tytułu urodzenia dziecka** w wysokości 1000,00 zł za każde narodzone dziecko, które może otrzymać matka dziecka, jeżeli udokumentuje pozostawanie pod opieką medyczną co najmniej od 10 tygodnia ciąży aż do porodu. Oprócz dodatku z tytułu urodzenia dziecka ustawa przewiduje także **jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka** (tzw. becikowe) w wysokości 1000,00 zł, jeżeli miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza 1922,00 zł. Kolejnym świadczeniem związanym bezpośrednio z narodzinami lub przysposobieniem dziecka jest **świadczenie rodzicielskie** (tzw. kosinakowe), wypłacane matce lub ojcu dziecka, opiekunowi faktycznemu, rodzinie zastępczej (z wyłączeniem rodziny zawodowej) albo osobie przysposabiającej dziecko, którym nie przysługuje zasiłek macierzyński lub uposażenie

macierzyńskie. Świadczenie to wynosi 1000,00 zł miesięcznie, a czas jego pobierania uzależniony jest od liczby urodzonych/przysposobionych dzieci (od 52 tyg. do maksymalnie 71 tyg.). Natomiast **zasilek macierzyński** przysługuje osobie objętej obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym, a jego podstawę wymiaru stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie z ostatnich 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstała niezdolności do pracy albo z pełnych kalendarzowych miesięcy ubezpieczenia, jeżeli niezdolność do pracy powstała przed upływem 12 miesięcy kalendarzowych ubezpieczenia. Przy czym art. 29 Ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa⁷ przewiduje zasiłek macierzyński za okres urlopu macierzyńskiego i zasiłek macierzyński za okres urlopu rodzicielskiego (tzw. zasiłek rodzicielski), których wysokość wynosi odpowiednio 100% i 60% podstawy wymiaru. Zgodnie z Kodeksem pracy⁸ urlop macierzyński wynosi 20 tygodni przy urodzeniu jednego dziecka i wydłuża się odpowiednio w przypadku ciąży mnogich do 31, 33, 35 lub 37 tygodni w zależności od liczby urodzonych dzieci przy jednym porodzie. Urlop macierzyński może zostać wykorzystany już na 6 tygodni przed planowanym porodem, a obowiązkowy wymiar urlopu macierzyńskiego wynosi 14 tygodni. Po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego można skorzystać z urlopu rodzicielskiego w wymiarze 32 tygodni w przypadku ciąży pojedynczej lub 34 tygodni w przypadku ciąży mnogiej. Zarówno urlop macierzyński (z wyjątkiem pierwszych 8 tygodni), jak i rodzicielski mogą wykorzystać obydwaj rodzicowie. Ponadto zgodnie z art. 182 Kodeksu pracy ojcu dziecka przysługuje urlop ojcowski wynoszący 2 tygodnie (maksymalnie do ukończenia 24 m.ż. dziecka).

Oprócz powyżej opisanych świadczeń, których uzyskanie uzależnione jest od dochodu rodziny, w Polsce funkcjonują także świadczenia przyznawane bez względu na sytuację materialną rodziny, takie jak **świadczenie wychowawcze** i **świadczenie „Dobry start”**⁹. Świadczenie wychowawcze w wysokości 500zł przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18 r.ż. i przeznaczone jest na pokrycie części kosztów związanych z wychowaniem dziecka¹⁰, podczas gdy świadczenie „Dobry start” w wysokości 300 zł jednorazowo przysługuje na każde

⁷ Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. 1999 Nr 60 poz. 636).

⁸ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy¹ (Dz. U. 1974 Nr 24 poz. 141).

⁹ Do 30.06.2019 świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko przysługiwało tylko rodzinom, których dochód w przeliczeniu na osobę nie przekraczał 800 zł lub 1200 zł w przypadku gdy, co najmniej jedno z dzieci było osobą niepełnosprawną.

¹⁰ Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. 2016 Pos. 195).

dziecko uczące się w szkole w wieku do 20 r.ż. lub 24 r.ż. w przypadku osób z orzeczeniem o niepełnosprawności.¹¹

3.2. Niemieckie świadczenia¹²

Świadczenia przyznawane rodzicom i opiekunom dzieci na zabezpieczenie podstawowych potrzeb dziecka w Niemczech reguluje federalna ustawa z 28 stycznia 2009 r.¹³. Zgodnie z nią świadczenie **Kindergeld** może być pobierane na dziecko do ukończenia 18 lub 21 r.ż., jeżeli dziecko nie wykonuje pracy zarobkowej i jest zgłoszone w urzędzie pracy jako poszukujące pracy, lub do 25 r.ż. między innymi w przypadku kontynuowania kształcenia w celu zdobycia zawodu lub też w okresie oczekiwania na wolne miejsce do kształcenia w zawodzie. Świadczenie to w porównaniu do polskiego zasiłku rodzinnego jest niezależne od dochodów rodziny i wynosi od lipca 2019 r. 204 euro miesięcznie na pierwsze i drugie dziecko, 210 euro na trzecie oraz 235 euro na czwarte i kolejne dziecko. Rodziny, których dochód wynosi co najmniej 900 euro miesięcznie, i osoby samotnie wychowujące dzieci z dochodem co najmniej 600 euro miesięcznie mogą wnioskować o dodatek do powyższego świadczenia (**Kinderzuschlag**) w wysokości do 185 euro miesięcznie na dziecko stanu wolnego do 25 r.ż. mieszkające w jednym gospodarstwie domowym z wnioskodawcą. Dodatek ten przewidziany jest dla rodziców, którzy wystarczająco dużo zarabiają, aby pokryć własne potrzeby, brakuje im jednak pieniędzy na utrzymanie dzieci. Ponadto osoby te mogą skorzystać także z dodatkowych świadczeń (**Leistungen für Bildung und Teilhabe**), które przeznaczone są na pokrycie kosztów wynikających z pobierania nauki w szkole lub na studiach. W ramach tych świadczeń dzieci mogą otrzymać zwrot kosztów na wycieczki, obiady w placówce (w żłobku, przedszkolu lub szkole) i na wspieranie rozwoju, ponadto od sierpnia 2019 także dopłaty do wyprawki szkolnej w wysokości 150 euro na rok szkolny oraz dopłaty do aktywności społecznych i kulturowych w wysokości 15 euro miesięcznie.

Natomiast świadczenie **Elterngeld**¹⁴ wypłacane w okresie przebywania na urlopie wychowawczym (**Elternzeit**) przysługuje rodzicowi dziecka, jeżeli mieszka on w jednym

¹¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz.U. 2018 Pos. 1061).

¹² Szczegółowe informacje na temat świadczeń dla rodzin z dziećmi w Niemczech znajdują się na stronie <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/familie/familienleistungen>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

¹³ Bundeskindergeldgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 28. Januar 2009 (BGBl. I S. 142, 3177).

¹⁴ Świadczenie **Elterngeld** zostało wprowadzone w zamian za świadczenie **Erziehungsgeld**, które było wypłacane na dzieci urodzone w okresie od 01.01.1986 do 31.12.2006. **Erziehungsgeld** przysługiwał rodzicowi, który nie wykonywał pracy zarobkowej lub pracował tylko w niewielkim wymiarze czasu pracy, gdyż chciał samodzielnie

gospodarstwie ze swoim dzieckiem, samodzielnie sprawuje opiekę nad nim oraz nie wykonuje pracy zarobkowej w pełnym wymiarze czasu pracy. Świadczenie podstawowe może być pobierane od dnia urodzenia dziecka do ukończenia 14 m.ż., przy czym jeden rodzic może skorzystać ze świadczenia maksymalnie przez 12 miesięcy, a pozostałe 2 miesiące może wykorzystać drugi rodzic. Rozszerzoną wersją świadczenia jest **Elterngeld Plus**, które umożliwia połączenie pracy w niepełnym wymiarze czasu godzin z opieką nad dzieckiem i tym samym wydłużenie okresu pobierania podstawowego świadczenia z pomniejszeniem jego wysokości o co najmniej połowę. Wysokość świadczenia uzależniona jest od uzyskanych wcześniej dochodów osoby wnioskującej o świadczenie, min. 300 euro maks. 1800 euro. Do świadczenia podstawowego przysługuje dodatek z tytułu wychowywania dziecka w wielodzietnej rodzinie, jeżeli wychowuje się w niej co najmniej dwoje dodatkowych dzieci w wieku do 3 r.ż. albo troje lub czworo dzieci do 6 r.ż. (tzw. **Geschwisterbonus**) oraz z tytułu urodzenia co najmniej dwojga dzieci przy jednym porodzie (tzw. **Mehrlingszuschlag**)¹⁵. Ponadto jeżeli dziecko nie korzysta z publicznych form opieki, np. żłobka czy przedszkola, rodzice mogą otrzymać także świadczenie zwane **Betreuungsgeld** w wysokości 150 euro miesięcznie na dziecko w wieku od 15 m.ż. do ukończenia 36 m.ż., natomiast w przypadku młodszych dzieci świadczenie może być przyznane tylko wtedy, gdy rodzice wykorzystali już prawo do świadczenia *Elterngeld*¹⁶.

3.3. Austriackie świadczenia¹⁷

W Austrii świadczenia przyznawane na utrzymanie i wychowywanie dzieci reguluje federalna ustawa z 24 października 1967 r.¹⁸. Podstawowym świadczeniem przysługującym na

opiekować się dzieckiem. Warunkiem uzyskania tego świadczenia było nieprzekroczenie kryterium dochodowego, a wysokość *Erziehungsgeld* była ustawowo określona jako kwota ryczałtowa (Gesetz zum Erziehungsgeld und zur Elternzeit (BGBl. I S. 206)). Jedynie w niektórych krajach związkowych, jak np. Saksonia, rzeczownik *Erziehungsgeld* nadal występuje w nazwie świadczenia *Landeserziehungsgeld*, które przyznawane jest rodzicom na pokrycie kosztów wychowania dzieci zamieszkałych w Saksonii w wieku od 2 do 3 r.ż., jeżeli dochód rodziców żyjących razem nie przekracza 24 600 euro rocznie, a w przypadku innych uprawnionych 21 600 euro. Świadczenie przyznawane jest na okres 9 miesięcy w przypadku pierwszego i drugiego dziecka oraz na okres 12 miesięcy w przypadku kolejnych dzieci, jeżeli dziecko nie zakwalifikowało się do publicznej placówki opieki dziennej np. przedszkola. W innych przypadkach świadczenie może być pobierane tylko przez 5 miesięcy na pierwsze dziecko, 6 miesięcy na drugie oraz 7 miesięcy na trzecie (Sächsisches Landeserziehungsgeldgesetz (SächsLerzGG)).

¹⁵ Gesetz zum Elterngeld und zur Elternzeit (Bundeselterngeld- und Elternzeitgesetz - BEEG, BGBl. I S.33).

¹⁶ Gesetz zur Einführung eines Betreuungsgeldes (Betreuungsgeldgesetz, BGBl. I 2013 S. 254).

¹⁷ Szczegółowe informacje na temat świadczeń dla rodzin z dziećmi w Austrii znajdują się na stronie https://www.oesterreich.gv.at/themen/familie_und_partnerschaft/geburt/3/2.htm. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

¹⁸ Bundesgesetz vom 24. Oktober 1967 betreffend den Familienlastenausgleich durch Beihilfen (Familienlastenausgleichsgesetz 1967).

niepełnoletnie dzieci oraz pełnoletnie dzieci do ukończenia 24 r.ż., które między innymi kontynuują naukę, ponieważ ukończona przez nich szkoła nie umożliwia wykonywania danego zawodu, jest **Familienbeihilfe**. Wysokość tego świadczenia zróżnicowana jest w zależności od wieku dziecka i wynosi od 114,00 euro do 165,10 euro miesięcznie. Ponadto świadczenie zwiększane jest o dodatek w zależności od liczby posiadanych na utrzymaniu dzieci o kwotę od 7,10 euro na dziecko (1–2 dzieci) do 52 euro na dziecko (od 7 dzieci) (**Geschwisterstaffelung**)¹⁹. Oprócz tego jednorazowym świadczeniem wypłacanym we wrześniu jest tzw. **Schulstartgeld** w wysokości 100 euro na każde dziecko w wieku od 6 r.ż. do ukończenia 16 r.ż., które jest przeznaczone na pokrycie kosztów związanych z rozpoczęciem roku szkolnego. W przypadku dzieci ze znaczną niepełnosprawnością, które nie są w stanie samodzielnie się utrzymać, rodzice mogą wnioskować o przyznanie dodatku do zasiłku (**erhöhte Familienbeihilfe**) w wysokości 155,90 euro miesięcznie. Austriackie państwo wspiera rodziny wielodzietne posiadające co najmniej troje dzieci dodatkiem **Mehrkindzuschlag** w wysokości 20,00 euro na każde dziecko mieszkające w Austrii, jeżeli roczny dochód rodziny nie przekracza 55000 euro. Rodzice małych dzieci mogą natomiast otrzymać świadczenie **Kleinkindbeihilfe** w wysokości 73 euro miesięcznie na okres maksymalnie 12 miesięcy, pod warunkiem, że są obywatelami Austrii lub mieszkają na stałe w Austrii od co najmniej 3 lat przed urodzeniem dziecka. Natomiast dzieciom w wieku szkolnym, które dojeżdżają do szkoły publicznej przysługuje **Schulfahrtbeihilfe** w przypadku gdy szkoła jest oddalona o co najmniej 2 km od miejsca zamieszkania (ograniczenie liczby kilometrów nie dotyczy osób niepełnosprawnych), a uczeń nie ma możliwości skorzystania z bezpłatnych środków transportu, lub też w przypadku zamieszkania dziecka w innej miejscowości niż miejsce zamieszkania rodziców. Świadczenie wypłacane jest przez 10 miesięcy w roku lub 11 miesięcy w przypadku uczniów uczących się zawodu.

Także w Austrii rodzic, który rezygnuje z wykonywania pracy na pełny etat, aby samodzielnie sprawować opiekę nad swoim dzieckiem, może liczyć na wsparcie finansowe w formie świadczenia **Kinderbetreuungsgeld**²⁰. Warunkiem uzyskania tego świadczenia jest zamieszkiwanie dziecka na stałe w gospodarstwie domowym osoby wnioskującej o świadczenie, udokumentowana opieka lekarska nad kobietą w ciąży i dzieckiem, przyznane

¹⁹ Powyżej podane stawki nie obowiązują na dzieci mieszkające poza terytorium Austrii, dla których od stycznia 2019 zasiłek został zmniejszony proporcjonalnie do kosztów utrzymania w kraju zamieszkania – zob. <https://www.frauen-familien-jugend.bka.gv.at/familie/finanzielle-unterstuetzungen/familienbeihilfe0/Familienbeihilfenbetr-ge-f-r-B-rger-aus-dem-EU-EWR-Raum-und-der-Schweiz.html>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

²⁰ Kinderbetreuungsgeldgesetz (KBGG) StF: BGBl. I Nr. 103/200.

świadczenie *Familienbeihilfe*, dochód z dodatkowej pracy nieprzekraczający kryterium dochodowego oraz posiadanie centrum interesów życiowych w Austrii. Ustawa przewiduje dwie podstawowe wersje tego świadczenia: zryczałtowane świadczenie (***das pauschale Kinderbetreuungsgeld***) i świadczenie zastępujące wynagrodzenie za pracę (***Kinderbetreuungsgeld als Ersatz des Erwerbseinkommens***) oraz dodatki: dodatek do zryczałtowanego świadczenia (***Beihilfe zum pauschalen Kinderbetreuungsgeld***) i bonus partnerski (***Partnerschaftsbonus***). Świadczenie zryczałtowane przysługuje od dnia urodzenia dziecka/ przyjęcia pod opiekę do maksymalnie 365 dni i wynosi 33,88 euro dziennie, jeżeli przewidywany dochód osoby korzystającej z tego świadczenia nie przekroczy 16200 euro rocznie. Okres wypłaty świadczenia wydłuża się do maksymalnie 456 dni, jeżeli ze świadczenia przez 91 dni skorzysta drugi rodzic. Zryczałtowane świadczenie może zostać powiększone o dodatek w wysokości 6,06 euro dziennie w przypadku osób samotnie wychowujących dziecko, rodziców dziecka prowadzących wspólne gospodarstwo domowe, których przewidywany dochód z pracy nie przekracza 16 200 euro, oraz osób, które przyjęły pod opiekę dziecko w wieku do 3 r.ż. Natomiast świadczenie zastępujące wynagrodzenie za pracę przysługuje osobom, które ostatnie 182 dni przed urodzeniem dziecka były czynne zawodowo w sposób ciągły oraz rodzicom, którzy podczas pobierania świadczenia nie osiągają dochodów z pracy przekraczających 6800 euro rocznie. Wysokość dziennej stawki świadczenia wynosi 80% dziennej kwoty świadczenia *Wochengeld*, naliczonego za okres obowiązywania ochrony kobiet w ciąży. Świadczenie może być pobierane przez maksymalnie 365 dni od dnia narodzin, a okres wypłaty może zostać wydłużony do 426 dni, jeżeli drugi rodzic wykorzysta kolejne 61 dni. Ponadto rodzice, którzy skorzystają z opisanych powyżej podstawowych świadczeń w porównywalnym wymiarze (co najmniej 40% jeden rodzic, maksymalnie 60% drugi rodzic), decydując się na opiekę nad dzieckiem przez co najmniej 124 dni każdy, mogą otrzymać dodatek ***Partnerschaftsbonus*** w wysokości 500 euro na dziecko.

4. Polskie nazwy świadczeń w przekładzie na język niemiecki

Podstawowe pomoce warsztatowe, takie jak słowniki dwujęzyczne, zawierają zaledwie kilka nazw polskich świadczeń rodzinnych oraz dodatków do nich. Przykładowo w *Słowniku języka prawniczego i ekonomicznego* (Kilian/Kilian 2011: 534) występują niemieckie ekwiwalenty tylko dla *zasiłku macierzyńskiego*, *zasiłku pielęgnacyjnego*, *zasiłku rodzinnego*, *zasiłku*

wychowawczego oraz zasiłku z tytułu urodzenia dziecka²¹. Również przepisy unijne dotyczące koordynacji zabezpieczenia społecznego²² nie są przydatne w ustaleniu niemieckich ekwiwalentów dla wszystkich nazw polskich świadczeń dla rodzin z dziećmi, gdyż oprócz hiperonimu *świadczenia rodzinne* zawierają one wyłącznie nazwę *jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka*. Niestety polskie przepisy prawa w tym zakresie nie zostały jeszcze przetłumaczone na język niemiecki, w odróżnieniu od wielu innych polskich ustaw, których tłumaczenie wydano w wydawnictwie C.H. Beck czy De Iure Pl. Propozycje tłumaczeń można natomiast znaleźć na stronach internetowych opisujących polski system świadczeń rodzinnych, jak np. na stronie Komisji Europejskiej²³ oraz partnerstwa transgranicznego EURES-TriRegio²⁴, które zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1. Propozycje tłumaczenia na język niemiecki nazw polskich świadczeń dla rodzin z dziećmi

	Nazwa polskiego świadczenia	Tłumaczenie (Komisja Europejska)	Tłumaczenie (EURES-TriRegio)
1	<i>zasiłek rodzinny</i>	<i>Familienbeihilfe</i>	<i>Familiengeld/ Kindergeld</i>
2	<i>dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka</i>	<i>Erziehungsgeldzulage für Alleinerziehende / Alleinerziehungszulage</i>	<i>Zulage für Alleinerziehende</i>
3	<i>dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego</i> ²⁵	<i>Erziehungsgeldzulage im Erziehungsurlaub</i>	<i>Zulage für Kinderbetreuung während des Erziehungsurlaubs</i>
4	<i>dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej</i>	<i>Zulage für kinderreiche Familien</i>	<i>Zulage für kinderreiche Familien</i>
5	<i>dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego</i>	<i>Zulage zum Schuljahresbeginn</i>	<i>Zulage bei Schuljahresbeginn</i>
6	<i>dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania</i>	<i>Zulage für die Ausbildung von Kindern außerhalb des Wohnortes</i>	<i>Zulage bei Besuch einer Schule außerhalb des Wohnortes</i>

²¹ Nie wszystkie propozycje autorów słownika można uznać za poprawne, na co wskazano na kolejnych stronach artykułu, omawiając poszczególne propozycje tłumaczenia nazw świadczeń.

²² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 166, 30.4.2004, p.1).

²³ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1124&langId=de&intPageId=4718>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

²⁴ <https://www.eures-triregio.eu/familienleistungen-in-polen.html>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

²⁵ *Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego* określany jest również w języku ogólnym jako *zasiłek wychowawczy*. Kilian i Kilian (2011: 534) proponują dla zasiłku wychowawczego ekwiwalent *Erziehungsbeihilfe*, mimo iż jest to pojęcie z niemieckiej ustawy o zaopatrzeniu ofiar wojny (Gesetz über die Versorgung der Opfer des Krieges (Bundesversorgungsgesetz – BVG)) i wypłacane jest sierotom pobierającym rentę lub zasiłek dla sierot zgodnie z tą ustawą lub osobą poszkodowanym na ich dzieci. Świadczenie ma na celu zapewnić rozwój sprawności fizycznej, umysłowej i moralnej oraz odpowiednie kształcenie ogólne i zawodowe.

7	dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	Ausbildungs- und Rehabilitationszulage für behinderte Kinder	Zulage bei Ausbildungs- und Rehabilitationsmaßnahmen für ein behindertes Kind
8	świadczenie wychowawcze	Erziehungsgeld	Erziehungsleistung „500Plus”
9	świadczenie „Dobry start”	-	Leistung „Guter Start”
10	świadczenie rodzicielskie	Elterngeld	-
11	dodatek z tytułu urodzenia dziecka	einmalige Entbindungsbeihilfe/ einmaliges Entbindungsgeld	-
12	jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	einmalige Entbindungsbeihilfe	Geburtsgeld

Jednakże niezależnie od rodzaju zastosowanych w tłumaczeniu pomocy warsztatowych tłumacz powinien zachować szczególną ostrożność i sprawdzić, czy podane ekwiwalenty są poprawne. W związku z tym w niniejszym podrozdziale przedstawiono wyniki analizy ekwiwalentów zaproponowanych na powyższych stronach internetowych, przede wszystkim pod kątem ich poprawności rzeczowej w odniesieniu do nazw niemieckich i austriackich świadczeń dla rodzin z dziećmi. Celem badania nie było ustalenie ekwiwalentów dla poszczególnych nazw świadczeń, lecz wskazanie na problemy występujące przy ich tłumaczeniu oraz na możliwe przyczyny ich występowania. W związku z tym w artykule nie przedstawiono własnych rozwiązań tłumaczeniowych, zwłaszcza, że wiele z zawartych w tab.1 ekwiwalentów jest poprawnych, lecz jedynie wskazano na potencjalne niebezpieczeństwo wprowadzenia odbiorcę w błąd, np. poprzez wybór ekwiwalentu ukierunkowanego na kulturę prawną języka docelowego bez uwzględnienia znaczących różnic pomiędzy poszczególnymi instytucjami z dwóch różnych systemów prawnych.

4.1. Zasiłek rodzinny i świadczenie wychowawcze

Na stronie partnerstwa transgranicznego EURES-TriRegio podano dwa różne ekwiwalenty dla *zasiłku rodzinnego* (1)²⁶: *Familiengeld* oraz *Kindergeld*, podczas gdy na stronie Komisji Europejskiej konsekwentnie używany jest ekwiwalent *Familienbeihilfe*. Koniecznie należy jednak uwzględnić, że *Kindergeld* i *Familienbeihilfe* są wyrażeniami z dwóch różnych odmian języka niemieckiego: *Kindergeld* pochodzi z niemieckiej ustawy, natomiast *Familienbeihilfe* z austriackiej. Znajomość ekwiwalentów z różnych odmian języka niemieckiego jest istotna, ponieważ tłumacz decydując się na wybór ekwiwalentu z danej odmiany języka powinien być świadomy, że może on być niezrozumiały lub zostać błędnie zrozumiany w innym kraju

²⁶ W nawiasie podano numer, pod którym dana nazwa świadczenia występuje w tabeli.

niemieckojęzycznym. Również Kilian i Kilian (2011: 534) nie uwzględniły pluricentryzmu językowego podając dla *zasilku rodzinnego* tylko ekwiwalent *Familienbeihilfe*²⁷. Ponadto należy zauważyć, że użycie rzeczownika *Familiengeld* może wprowadzać w błąd, ponieważ świadczenie o takiej nazwie przyznawane jest tylko w Bawarii na dzieci zamieszkałe w tym kraju związkowym w wieku od 13 do 36 m.ż. w wysokości 250 euro miesięcznie na pierwsze i drugie dziecko oraz 300 euro miesięcznie na kolejne dzieci. Świadczenie to można pobierać równocześnie ze świadczeniem *Kindergeld*, gdyż służy ono do pokrycia kosztów wychowania, a nie podstawowych potrzeb dziecka, a jego uzyskanie nie jest uzależnione od niskich dochodów rodziny²⁸. Problem z ustaleniem niemieckiego ekwiwalentu dla *zasilku rodzinnego* wynika nie tylko z nieprzystawalności systemów, lecz również z kolejności wprowadzenia poszczególnych świadczeń w Polsce. Albowiem najpierw wprowadzono świadczenie przeznaczone na pokrycie kosztów utrzymania dzieci (*zasiłek rodzinny*), dla którego utarło się już użycie niemieckiego ekwiwalentu *Kindergeld* czy austriackiego *Familienbeihilfe*, mimo iż przyznanie tych świadczeń nie jest uzależnione od wysokości dochodów rodziny. Natomiast dopiero w 2016 roku system polskich świadczeń uzupełniono o świadczenie przeznaczone na pokrycie kosztów wychowania dzieci (*świadczenie wychowawcze*), które jest świadczeniem porównywalnym do *Kindergeld* czy *Familienbeihilfe* zarówno pod względem ich funkcji, jak i warunków ich uzyskania²⁹. W celu rozróżnienia polskiego *zasilku rodzinnego* od *świadczenia wychowawczego* niemiecka Kasa Rodzinna w Saksonii (Familienkasse Sachsen) w swojej korespondencji dla *świadczenia wychowawczego* używa ekwiwalentu *Leistung 500 Plus*, podczas gdy austriackie urzędy skarbowe określają *Erziehungsleistung 500 Plus*.

4.2. Świadczenie rodzicielskie i dodatki do zasiłku rodzinnego

Oprócz omówionego powyżej przekładu nazwy z przykładu 1) przy pomocy dwóch różnych ekwiwalentów, należy wskazać także na propozycje przekładu nazwy *dodatek z tytułu samotnego wychowania dziecka* (2), dla której na stronie Komisji Europejskiej zaproponowano *Erziehungsgeldzulage für Alleinerziehende* i *Alleinerziehungszulage*. Przy czym istotne jest, że rzeczownik *Erziehungsgeld* użyto także w odniesieniu do *świadczenia wychowawczego* (8) oraz *dodatku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu*

²⁷ Odnośnie do pluricentryzmu językowego w słownikach zob. np. Firyn 2010, Paluszek 2014, Kubacki 2015.

²⁸ Bayerisches Familiengeldgesetz (BayFamGG) vom 24. Juli 2018 (GVBl. S. 613, 622).

²⁹ Kubacki (2016: 77) na podstawie analizy terminów prawnych, pochodzących głównie z niemieckich i szwajcarskich orzeczeń sądowych dot. prawa rodzinnego, wskazuje, że w większości przypadków można mówić o ekwiwalencji funkcjonalnej, ale nie pojęciowej.

wychowawczego (3), w wyniku czego odbiorca tłumaczenia może błędnie przyjąć, że skoro *Erziehungsgeld* to świadczenie wychowawcze, to *Erziehungsgeldzulage* będzie dodatkiem do tego świadczenia. Zgodnie z polskimi przepisami *dodatek z tytułu samotnego wychowania* oraz *dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego* są dodatkami do *zasiłku rodzinnego*, którego nie tłumaczy się przy pomocy rzeczownika *Erziehungsgeld*³⁰. Istotne jest również, że w Niemczech nie ma już świadczenia *Erziehungsgeld*, lecz jest *Elterngeld*, a *Erziehungsurlaub* zmieniono na *Elternzeit*³¹. Błędem rzeczowym jest przetłumaczenie świadczenia wychowawczego (8) jako *Erziehungsgeld*, gdyż świadczenie wychowawcze nie jest związane z prawem do urlopu wychowawczego/rodzicielskiego i udzielane jest na dzieci do 18 r.ż. bez względu na dochód rodziny i wymiar czasu pracy. Ponadto problem z tłumaczeniem występuje również w przypadku tłumaczenia nazwy świadczenie rodzicielskie (10) ze względu na występowanie w polskim systemie dwóch różnych świadczeń, a mianowicie świadczenia rodzicielskiego i zasiłku macierzyńskiego, pobieranego w okresie urlopu macierzyńskiego i w okresie urlopu rodzicielskiego, które są świadczeniami przeznaczonymi na ten sam cel, ale wypłacanymi osobom o różnych statusach zawodowych. W austriackim i niemieckim systemie świadczenia porównywalne do powyżej opisanych polskich świadczeń określane są przy pomocy jednego terminu w danym kraju (*Elterngeld* (DE) i *Kinderbetreuungsgeld* (AT)), a w zależności od sytuacji zawodowej wnioskującego stosuje się jedynie inny sposób obliczania wysokości tego świadczenia. Ponadto w błąd może wprowadzić także zwyczajowe użycie określenia *zasiłek rodzicielski dla zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu rodzicielskiego*, które łatwo pomylić z nazwą świadczenie rodzicielskie.

Analiza propozycji przekładu nazw świadczeń z przykładów 2) do 7) wykazała, że tłumacze najczęściej decydowali się na ekwiwalenty opisowe. W przypadku niektórych nazw świadczeń można zastanowić się nad użyciem ekwiwalentów konotatywnych dla porównywalnych świadczeń, takich jak np. *Mehrkindzuschlag* (AT) dla dodatku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej (4) czy *Schulfahrtbeihilfe* dla dodatku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania (6), pod warunkiem, że tłumaczenie jest skierowane do austriackich odbiorców. Także dla świadczenia „Dobry start” (9) można rozważyć użycie rzeczownika *Schulstartgeld*, jednakże problem wyboru ekwiwalentu

³⁰ Oczywiście świadczenia te wynikają z dwóch różnych ustaw i w kontekście całego tekstu ustawy odbiorca zapewne nie dokona błędnej interpretacji świadczenia, jednakże warto uwzględnić, że w zaświadczeniach wydawanych przez Miejskie/Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej świadczenia są podawane w formie zestawienia pobieranych/niepobieranych świadczeń, często bez bezpośredniego odniesienia do danej ustawy.

³¹ Odnośnie do warunków uzyskania tego świadczenia por. przypis 14.

komplikuje występowanie w Polsce dwóch podobnych świadczeń przeznaczonych na ten sam cel, a mianowicie świadczenia „Dobry start” oraz dodatku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego. Świadczenie *Schulstartgeld* przyznawane jest w Austrii automatycznie na każde dziecko w wieku szkolnym, na które pobierane jest *Familienbeihilfe*. Pod względem funkcji i braku kryterium dochodowego *Schulstartgeld* odpowiada więc polskiemu świadczeniu „Dobry start”. Natomiast jeżeli uwzględni się, że *Schulstartgeld* jest dodatkiem do *Familienbeihilfe*, to należałoby uznać go jako ekwiwalent dla polskiego dodatku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego.

Również użycie ekwiwalentu *Zulage* dla polskiego rzeczownika *dodatek* (2–7) może budzić wątpliwości. W niemieckich ustawach dodatek do świadczeń dla rodzin z dziećmi określany jest jako *Kinderzuschlag*, także w austriackich przepisach dotyczących świadczeń rodzinnych stosuje się rzeczownik *Zuschlag* (*Kleinkindzuschlag*). Rzeczownik *Zulage* używany jest natomiast w szwajcarskich przepisach, przy czym warto uwzględnić, że przyjmuje on inne znaczenie niż polskie dodatki do zasiłku rodzinnego. Albowiem świadczenie *Familienzulagen* (dodatki rodzinne), które obejmuje *Kinderzulage* (dodatek na pokrycie kosztów utrzymania dziecka do 16 r.ż.) i *Ausbildungszulage* (dodatek na pokrycie kosztów kształcenia dziecka powyżej 16 r.ż.), jest świadczeniem samodzielnym, a nie dodatkiem do jakiegokolwiek głównego świadczenia na dzieci³². Ponadto należy zwrócić uwagę także na dodatkowe konotacje, które może wywoływać rzeczownik *Kinderzulage*, gdyż w niemieckim systemie ubezpieczeń wypadkowych określa on dodatek do renty dla osób ciężko poszkodowanych, przysługujący na każde dziecko do 18 r.ż.³³. Dodatek można przełożyć również przy pomocy niemieckiego rzeczownika *Zuschuss*, jednakże rzeczownik złożony *Kinderzuschuss* określa dodatek do renty/emerytury, wypłacany z ustawowego ubezpieczenia emerytalno-rentowego osobom posiadającym dzieci, które uzyskały prawo do tego świadczenia przed styczniem 1992 roku³⁴. Istotne jest również, że zarówno *Kinderzuschuss* jak i *Kinderzulage* traktowane są jako świadczenia porównywalne do świadczenia *Kindergeld* i nie mogą być pobierane jednocześnie³⁵.

³² <https://www.bsv.admin.ch/bsv/de/home/informationen/versicherte/famz.html>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

³³ Gesetz über die Versorgung der Opfer des Krieges (Bundesversorgungsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 22. Januar 1982 (BGBl. I S. 21).

³⁴ Sozialgesetzbuch (SGB) Sechstes Buch (VI) - Gesetzliche Rentenversicherung - (Artikel 1 des Gesetzes v. 18. Dezember 1989, BGBl. I S. 2261, 1990 I S. 1337).

³⁵ por. par 4 Bundeskindergeldgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 28. Januar 2009 (BGBl. I S. 142, 3177), das zuletzt durch Artikel 15 des Gesetzes vom 11. Juli 2019 (BGBl. I S. 1066).

Oprócz błędów wynikających z nieprzystawalności systemów w kraju języka źródłowego i krajów języka docelowego należy zwrócić uwagę również na występujący w translatach 6) i 7) błąd rzeczowy uwarunkowany wyborem nieodpowiedniego rzeczownika. Niemiecki rzeczownik *Ausbildung* odnosi się do kształcenia zawodowego realizowanego w szkołach zawodowych i na uczelniach, a więc ma węższe znaczenie niż rzeczownik *kształcenie* (*Bildung*), który jest używany w odniesieniu do kształcenia uczniów na pierwszym poziomie nauczania jakim jest np. szkoła podstawowa³⁶.

4.3. *Dodatek z tytułu urodzenia dziecka i jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka*

Także w przypadku nazwy *dodatek z tytułu urodzenia dziecka* (11) można zaobserwować zastosowanie dwóch ekwiwalentów (*einmalige Entbindungsbeihilfe* i *einmaliges Entbindungsgeld*) dla tego samego terminu. Jednakże w odróżnieniu od translatów z przykładu 1), ekwiwalent *einmalige Entbindungsbeihilfe* zastosowano także dla *jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka* (12), mimo iż są to dwa różne świadczenia³⁷. Ponadto koniecznie należy podkreślić, że o ile użycie ekwiwalentu denotatywnego *einmalige Entbindungsbeihilfe* nie wprowadza w błąd, to jednak ekwiwalent *einmaliges Entbindungsgeld* może wywoływać błędne konotacje. W Niemczech rzeczownikiem *Entbindungsgeld* określano jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości 77 euro, które było wypłacane przez ustawowe ubezpieczenie zdrowotne ubezpieczonym kobietom nieposiadającym prawa do zasiłku macierzyńskiego (*Mutterschaftsgeld*)³⁸. Ponadto aktualnie niektóre prywatne ubezpieczenia zdrowotne wypłacają *Entbindungsgeld* jako ryczałtowe wsparcie finansowe w celu pokrycia kosztów związanych z narodzinami dziecka³⁹. Natomiast ekwiwalent *Geburtsgeld* nie ma jednoznacznie ustalonego znaczenia w krajach niemieckojęzycznych.

³⁶ <https://www.ausbildungsstellen.de/ratgeber/duale-ausbildung-was-genau-ist-das-eigentlich.html>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

³⁷ Także Kilian i Kilian (2011: 534) podają jeden ekwiwalent dla dwóch pojęć, a mianowicie *Mutterschaftsgeld* dla *zasiłku macierzyńskiego* i *zasiłku z tytułu urodzenia dziecka*, przy czym w polskich przepisach prawa występuje *dodatek z tytułu urodzenia dziecka*, a nie zasiłek.

³⁸ <https://www.krankenkassen-direkt.de/kassen/leistungen/pflichtleistung.pl?id=424347>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

³⁹ <https://www.cec.de/lexikon/pkv/1565-entbindungsgeld.htm>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].

5. Wnioski

Tak jak w przypadku terminów prawnych z innych gałęzi prawa, także przekład nazw świadczeń dla rodzin z dziećmi utrudnia nieprzystawalność systemów w kraju języka źródłowego i języka docelowego. W przypadku terminologii z zakresu świadczeń dla rodzin z dziećmi szczególnym wyzwaniem jest mocno rozbudowany polski system wsparcia finansowego dla rodzin z dziećmi, w którym świadczenia spełniające taką samą funkcję mają różne nazwy w zależności od grupy beneficjentów i ich sytuacji zawodowej/ finansowej. Przy czym warto zwrócić uwagę, że poszczególne nazwy świadczeń są mocno do siebie podobne, np. *zasilek wychowawczy* a *świadczenie wychowawcze* czy *zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka* a *dodatek z tytułu urodzenia dziecka*. Orientację w polskim systemie świadczeń utrudnia również równoległe funkcjonowanie ustawowych nazw i nazw skróconych czy potocznych poszczególnych świadczeń, jak np. *becikowe*, *kosinakowe*, *zasilek wychowawczy* czy *zasilek rodzicielski*. Poradzenie sobie z tym chaosem terminologicznym umożliwia wyłącznie gruntowna znajomość całego systemu polskich świadczeń i świadczeń z poszczególnych krajów niemieckojęzycznych, ze szczególnym uwzględnieniem pluricentryzmu językowego. Koniecznie należy jednakże wskazać na to, że tylko nieliczne nazwy świadczeń dla rodzin z dziećmi są ujęte w pomocach warsztatowych tłumacza, w wyniku czego tłumacz musi samodzielnie szukać ekwiwalentów, a tłumacz pod presją czasu jest narażony na niebezpieczeństwo popełnienia błędu rzeczowego. Skutki braku szerokiej wiedzy z zakresu tych świadczeń widoczne są w zaproponowanych translatach polskich nazw świadczeń dla rodzin z dziećmi. Wśród nich można wskazać m.in. na zastosowanie niemieckich terminów, które określały lub określają inny rodzaj świadczenia dla rodzin z dziećmi, oraz użycie terminów z przepisów dotyczących innych świadczeń, jak np. *rent* czy *rekompensat* dla poszkodowanych. Omówione w artykule zastosowanie dwóch różnych ekwiwalentów dla tego samego pojęcia lub jednego ekwiwalentu dla dwóch różnych pojęć wskazuje na brak znajomości zasad tłumaczenia specjalistycznego, na które wskazuje przykładowo Kierzkowska (2011: 123), ewentualnie na niestaranne sporządzenie tłumaczenia wynikające zapewne z niesprawdzenia całości tłumaczenia pod kątem użycia jednolitego słownictwa.

Bibliografia

- Arntz, Reiner (1999) „Rechtsvergleichung und Kontrastive Terminologearbeit: Möglichkeiten und Grenzen interdisziplinären Arbeitens“. [W:] Peter Sandrini (red.) *Übersetzen von Rechtstexten. Fachkommunikation im Spannungsfeld zwischen Rechtsordnung und Sprache*. Tübingen: Gunter Narr Verlag; 185–202.
- De Groot, Gerard-René (2002) „Rechtsvergleichung als Kerntätigkeit bei der Übersetzung juristischer Terminologie“. [W:] Ulrike Haß-Zumkehr (red.), *Sprache und Recht*. Berlin, New York: Walter de Gruyter; 222–239.
- Firyn, Sylwia (2010) „Österreichische Standardlexik im „Duden. Universalwörterbuch“, „Handwörterbuch der deutschen Gegenwartssprache“, „Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache“ sowie in der älteren und neueren Ausgabe des „Handwörterbuchs Deutsch-Polnisch“ von Jan Chodera, Stefan Kubica und Andrzej Bzdęga“. [W:] Lech Zieliński (red.) *Deutsche und polnische Lexikographie nach 1945 im Spannungsfeld der Kulturgeschichte*. Frankfurt a. M.: Peter Lang; 219–232.
- Hejwowski, Krzysztof (2004) *Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu*. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.
- Jopek-Bosiacka Anna (2006) *Przekład prawny i sądowy*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kierzkowska, Danuta (2011) *Kodeks tłumacza przysięgłego z komentarzem*. Warszawa: TEPIS.
- Kilian, Alina, Agnieszka Kilian (2011). *Słownik języka prawniczego i ekonomicznego. Polsko-niemiecki. Tom 2*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Kubacki, Artur Dariusz (2015) „Pluricentryzm w niemiecko-polskich słownikach ogólnych i specjalistycznych“. *Lingwistyka Stosowana/Applied Linguistics/Angewandte Linguistik*, t. 15 nr 4; 33–46.
- Kubacki, Artur D. (2016). „Der plurizentrische Ansatz in der Rechtsübersetzung. Eine Fallstudie zur schweizerhochdeutschen und bundesdeutschen Terminologie im Familienrecht. *Lingwistyka Stosowana/Applied Linguistics/Angewandte Linguistik*, t. 18, nr 3; 65–77.
- Paluszek, Karolina (2014), „Tak samo czy inaczej? – terminologia języka prawnego w Niemczech i Austrii“. *Monitor Prawniczy* 7. Dodatek specjalny; 29–33.
- Pieńkos Jerzy (2003) *Podstawy przekładoznawstwa. Od teorii do praktyki*. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.

- Pommer, Siglinde (2006) *Rechtsübersetzung und Rechtsvergleichung: translatologische Fragen zur Interdisziplinarität*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Sandrini, Peter (1996) *Terminologiearbeit im Recht. Deskriptiver, begriffsorientierter Ansatz vom Standpunkt des Übersetzers*. Wien: Ergon-Verlag.

Akty prawne

- Bayerisches Familiengeldgesetz (BayFamGG) vom 24. Juli 2018 (GVBl. S. 613, 622).
- Kinderbetreuungsgeldgesetz (KBGG, BGBl. I Nr. 103/200).
- Bundesgesetz vom 24. Oktober 1967 betreffend den Familienlastenausgleich durch Beihilfen (Familienlastenausgleichsgesetz 1967).
- Bundeskindergeldgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 28. Januar 2009 (BGBl. I S. 142, 3177).
- Gesetz über die Versorgung der Opfer des Krieges (Bundesversorgungsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 22. Januar 1982 (BGBl. I S. 21).
- Gesetz zum Elterngeld und zur Elternzeit (Bundeselterngeld- und Elternzeitgesetz - BEEG, BGBl. I S.33).
- Gesetz zum Erziehungsgeld und zur Elternzeit, (BGBl. I S. 206)).
- Gesetz zur Einführung eines Betreuungsgeldes (Betreuungsgeldgesetz, BGBl. I 2013 S. 254).
- Sächsisches Landeserziehungsgeldgesetz (SächsLerzGG).
- Sozialgesetzbuch (SGB) Sechstes Buch (VI) – Gesetzliche Rentenversicherung – (Artikel 1 des Gesetzes v. 18. Dezember 1989, BGBl. I S. 2261, 1990 I S. 1337).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna.
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy¹⁾ (Dz. U. 1974 Nr 24 poz. 141).
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2003 nr 228 pos. 2255).
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. 2016 Pos. 195).
- Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. 1999 Nr 60 poz. 636).

Netografia

- <https://www.ausbildungsstellen.de/ratgeber/duale-ausbildung-was-genau-ist-das-eigentlich.html>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- <https://www.bsv.admin.ch/bsv/de/home/informationen/versicherte/famz.html>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/familie/familienleistungen>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- <https://www.cecuc.de/lexikon/pkv/1565-entbindungsgeld.htm>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1124&langId=de&intPageId=4718>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- <https://www.eures-trieregio.eu/familienleistungen-in-polen.html>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- <https://www.frauen-familien-jugend.bka.gv.at/familie/finanzielle-unterstuetzungen/familienbeihilfe0/Familienbeihilfenbetr-ge-f-r-B-rger-aus-dem-EU-EWR-Raum-und-der-Schweiz.html>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- <https://www.gov.pl/web/rodzina/wiadczenia-rodzinne>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- <https://www.gov.pl/web/rodzina/co-robimy-wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi?page=1>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- <https://www.krankenkassen-direkt.de/kassen/leistungen/pflichtleistung.pl?id=424347>. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- https://www.oesterreich.gv.at/themen/familie_und_partnerschaft/geburt/3/2.htm. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].
- www.sjp.pwn.pl. [Data ostatniego dostępu: 10.07.2019].